

PERSPECTIVA

LEGNICKE STUDIA TEOLOGICZNO-HISTORYCZNE

Rok XIX 2020 nr 1 (36) s. 117-126

PETRO PIDLUBNYI*

REWIZJA PRAWA KANONICZNEGO DLA KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH NA SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Kościół katolicki jest jeden, święty, powszechny i apostołski. Kościół łaciński, zwany też rzymskim, często uważany jest za jedyny Kościół katolicki, wobec którego inne Kościoły wschodnie są podwładne. Dla wyjaśnienia – katolickie Kościoły wschodnie w liczbie 24 wchodzi w skład Kościoła katolickiego i pozostają w jedności ze Stolicą Apostolską, uznając autorytet papieża. Na Soborze Watykańskim II, gdzie została potwierdzona równość wszystkich Kościołów katolickich, rozpoczęto prace nad przygotowaniem norm prawnych dla Kościoła łacińskiego (zachodniego) i Kościołów wschodnich. *Kodeks kanonów Kościołów wschodnich* został promulgowany 18 października 1990 r. przez papieża Jana Pawła II *Konstytucją apostolską Sacri canones*. Od 1 października 1991 r. obowiązuje on we wszystkich katolickich Kościołach wschodnich: chaldejskim, koptyjskim, ormiańskim, maronickim, syryjskim, melchickim, sylomalabarskim, sylomanankarskim, ukraińskim, rumuńskim, etiopskim, erytrejskim, słowackim, rusińskim, węgierskim, italo-albańskim, greckim, bałkańskim, bułgarskim, macedońskim, albańskim, rosyjskim, białoruskim i neounickim.

* Petro Pidlubnyi – absolwent Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Świdnickiej, kandydat do święceń prezbiteratu Kościoła Greckokatolickiego, doktorant Instytutu Teologii Pastoralnej Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu; e-mail: pidlubnyy@gmail.com.

Sobór Watykański II zapisał się w historii Kościoła katolickiego jako ten, który zwrócił należytą uwagę na identyczność i autentyczność katolickich Kościołów wschodnich. Dokumenty, które zostały uchwalone przez Sobór 21 listopada 1964 r.: *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, *Dekret o ekumenizmie Unitatis redintegratio* oraz *Dekret o Kościołach wschodnich katolickich Orientalium ecclesiarum*, wzorcowo się uzupełniają. Ostatni natomiast można uznać za podstawę reformy wschodniego prawa oraz wydania *Kodeksu kanonów Kościołów wschodnich*¹.

1. KODYFIKACJA KANONÓW DLA KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH

Wschodnie Kościoły katolickie potrzebowały kodyfikacji dla własnych reguł. Podczas Soboru Watykańskiego I wysunięto propozycję opracowania kodeksu prawa wspólnego dla wszystkich katolickich Kościołów obrządków wschodnich, jak i uregulowania pytań, które dotychczas były różne dla każdego z nich. Po udanej kodyfikacji prawa kanonicznego w Kościele łacińskim papież Pius XI w 1919 r. rozpoczął przygotowania do kodyfikacji prawa wschodnich Kościołów katolickich. Papieska Komisja utworzona w 1935 r. w celu wypracowania schematu kodeksu Kościołów wschodnich miała na celu utworzenie jednego ogólnego kodeksu dla wszystkich katolickich obrządków, z tym że niektóre części prawa zostawiała do uregulowania Kościołom partykularnym tylko dla własnych wiernych. Po niedługim czasie ukazały się cztery *motu proprio* obowiązujące wszystkie Kościoły wschodnie, będące początkiem dla czterech części przyszłego kodeksu²:

- *Crebrae allatae* (1949) – prawo małżeńskie,
- *Sollicitudinen nostram* (1950) – prawo sądowe,
- *Postquam apostolicis* (1952) – prawo zakonne, dobra kościelne, kanoniczna terminologia,
- *Cleri sanctitati* (1957) – prawo regulujące patriarchów, biskupów, diecezje, synody, parafie.

Dla rewizji prawa kanonicznego dla Kościołów wschodnich, w nawiązaniu do sugestii Soboru Watykańskiego II, 10 czerwca 1972 r. papież Paweł VI powołał Papieską Komisję, złożoną z 25 członków oraz 70 konsultorów. Funkcję przewodniczącego pełnił kard. Józef Parecattil, arcybiskup Kościoła malabarskiego. Papieska Komisja wraz z Radą Konsultorów otrzymała zadanie przygotowania kodeksu w odniesieniu do działów prawa promulgowanych dotychczas oraz nowych. W kaplicy Sykstyńskiej, podczas inauguracji prac Komisji, papież zatwierdził plan rewizji wschodniego prawa oraz określił program reformy prawa, które winno

¹ Дж. Недунгант. *Путівник по Східному Кодексу. Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков*. Львів 2008 s. 37.

² *Kodeks kanonów Kościołów wschodnich*. Lublin 2002 s. 29-77.

być wierne zarówno rodzinnym tradycjom wschodnim, jak i wskazaniom soborowym³.

W pracach Komisji ważną rolę pełniła Rada Konsultorów, publikacje „Nuntii”, która opisywała przyszłe kierunki reform, oraz zwierzchnicy Kościołów wschodnich, którzy przedstawiali swoje opinie dotyczące rewizji. Funkcję wiceprzewodniczącego Komisji od 1977 r. pełnił biskup tytularny Kościoła ukraińskiego obrządku bizantyjsko-ukraińskiego Mirosław Stefan Marusyn, którego w 1982 r. zastąpił biskup tytularny Sarepty Kościoła maronickiego Emil Eid. Zadaniem Komisji było m.in. uporządkowanie i zebranie na nowo efektów prac poprzedniej Komisji pracującej od 1935 r.⁴

W oparciu o opracowania Papieskiego Instytutu Wschodniego oraz uwagi wniesione przez Komisję Papieską zostały zatwierdzone *Wytyczne dotyczące rewizji kodeksu prawa kanonicznego katolickich Kościołów wschodnich* w języku łacińskim, angielskim, francuskim i włoskim. Wskazywały one podstawowe zasady, którymi należało się kierować w procesie reformy prawa wschodniego. Miał to być jeden wspólny dla wszystkich Kościołów wschodnich kodeks, gdzie różnice zachodzące między obrządkami będzie regulowało prawo partykularne.

Wspólny kodeks powinien inspirować się autentycznymi źródłami wschodnimi i być zgodny z tradycją kanoniczną wschodnią pod każdym względem. Choć kodeks jest związany z wiernością autentycznym źródłom wschodnim, to jednak należy również przystosować go do wymogów współczesnych czasów. Zgodnie z zasadami przyjętymi przez Sobór Watykański II, promocja jedności Kościoła powinna mieć pierwszoplanowe znaczenie w opracowaniu kodeksu. Należy zdefiniować naturę przyszłego kodeksu, określić czy powinien mieć on charakter dogmatyczny czy raczej prawny. W redagowaniu ustaw kodeks winien zatroszczyć się nie tylko o sprawiedliwość, ale także o mądrą słusność, która jest owocem wyrozumiałości i miłości. Szerokie i skuteczne zastosowanie w kodeksie powinna mieć zasada pomocniczości (subsydiarności). Kodeks powinien ograniczyć się do skodyfikowania dyscypliny wspólnej, zostawiając Kościołom Wschodnim władzę regulowania w prawie partykularnym pozostałych zagadnień. Należy przeanalizować pojęcie obrządku i uzgodnić nową terminologię na określenie Kościołów partykularnych. Przyszły kodeks winien pozostawić biskupom szeroki zakres władzy w dopuszczaniu świeckich do sprawowania urzędów kościelnych, na polu liturgicznym, administracyjnym, sądowym itd. Oczekuje się, że wszyscy katolicy będą posługiwać się tymi samymi normami procesowymi. W kodeksie wschodnim należy usunąć wszystkie kary *latae sententiae*. Należy również nadać większe znaczenie upomnieniu kanonicznemu poprzedzającemu ukaranie, zgodnie ze starożytnymi kanonami⁵.

³ „Nuntia” 1:1975 s. 11.

⁴ T. PŁOSKI. *Kodyfikacja prawa kanonicznego Kościołów wschodnich*. „Studia Warمیńskie” 39:2002 s. 362.

⁵ *Tamże* s. 362-363.

Nie zważając na to, że duża część norm była niemal dokładną kopią wprowadzonych wcześniej w *Codex Iuris Canonici* kanonów dla Kościoła łacińskiego, Papieska Komisja Przygotowawcza chciała, aby kanony prawa kanonicznego, które opracowywała, miały ekumeniczny i wschodni charakter, sprzyjały duchownemu wzbogaceniu duchownych i wiernych, pomagały w wypełnieniu nakazu apostołskiego oraz były impulsem do zjednoczenia wszystkich chrześcijan, a zwłaszcza obrządków wschodnich⁶.

2. SŁOWA SOBORU WATYKAŃSKIEGO II O ZRÓŻNICOWANIU W JEDNOŚCI

Jedność Kościoła nie oznacza jednakowości, która rujnuje wszelką indywidualność, lecz przeciwnie, spełnia swoje przeznaczenie w wielości obrządków, które są tradycją wspólnot chrześcijańskich założonych przez apostołów. Sobór zwraca uwagę, że na Wschodzie jest mnóstwo Kościołów z własną tradycją, podtrzymywaną na tych terenach od czasów pierwszych chrześcijan. Pierwsze miejsce zajmują Kościoły patriarchalne ze swoją bogatą historią rozpoczynającą się od czasów apostołskich. Na Zachodzie jest jeden Kościół Piotrowy, zwany Kościołem łacińskim, który ma pierwszeństwo ze względu na swojego założyciela. Tradycja każdego Kościoła, jak uczą ojcowie, powinna zostać nienaruszona, choć sposób ich życia należy dostosować do potrzeb czasu i miejsca. Nie są one pamiątkami muzealnymi dla poszanowania starych zwyczajów, lecz żywymi wspólnotami przeznaczonymi dla zbawienia wiernych⁷.

Dziedzictwo apostołów zostało zachowane i przekazane na różne sposoby i w różnych formach zgodnie z różnorodnością mentalności i form życiowych. Uzasadnieniem tego jest gorliwość i troska o zachowanie wspólnoty wiary, miłości i więzi braterskich, które powinny istnieć między Kościołami lokalnymi, jak istnieją między siostrami⁸. Dlatego *Konstytucja o Kościele Lumen gentium* podkreśla:

[...] one [Kościoły partykularne], które nie naruszają boskiego ustroju Kościoła powszechnego, cieszą się własną karnością, własnymi zwyczajami liturgicznymi, własnym dziedzictwem teologicznym i duchownym⁹.

⁶ PAWEŁ VI. *Dekret o Kościołach wschodnich katolickich Orientalium ecclesiarum* (21.11.1964) [dalej: OE] p. 1, 24.

⁷ Й. Мадаїй. *Другий Ватиканський Собор і Ревізія права для Східних Церков*. Рим 1978 s. 148-149.

⁸ SOBÓR WATYKAŃSKI II. *Dekret o ekumenizmie Unitatis redintegratio* (21.11.1964) [dalej: UR] p. 14.

⁹ SOBÓR WATYKAŃSKI II. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium* (21.11.1964) p. 23.

Ta różnorodność Kościołów jeszcze lepiej pokazuje powszechność jednego Kościoła Chrystusowego. Nie narusza ona prymatu Piotra, bowiem

[...] wspólnota, która ma przewodnictwo nad wiernymi swymi, z miłością dba o to, aby tradycja nie szkodziła jedności, lecz jej służyła¹⁰.

Dekret *Orientalium ecclesiarum* nie tylko reguluje prawo, stawia również przed Kościołami partykularnymi obowiązek dotrzymywania własnych ustaw, ponieważ są one godne ze względu na dawność i bezwzględne zachowanie przez wieki, lepiej odpowiadają zwyczajom i życiu ich wiernych, są odpowiednie w pracy duszpasterskiej dla dobra dusz wiernych¹¹. Własne podstawy prawne są identyczne z tymi kierunkami kościelnymi, które zostały zatwierdzone przez papieży, synody i sobory kościelne. Różnica w prawie i porządku w najmniejszym stopniu nie sprzeciwia się jedności Kościoła, z tego względu Kościoły wschodnie mają prawo do tego, aby zarządzać własnymi regułami zgodnie z własnym porządkiem, co bardziej odpowiada duchowi swoich wiernych i sprzyja opiece duszpasterskiej. Szczegółowe zachowywanie tej zasady, która nie zawsze była przestrzegana przez rzymskiego prawodawcę, jak i wschodnie synody ustawiające prawo, jest punktem wyjścia dla przywrócenia jedności¹².

To, co już powiedziano w relacji do istniejących Kościołów wschodnich, które jeszcze nie całkiem połączyły się z Kościołem katolickim, ważne jest również dla katolickich Kościołów wschodnich. Sobór zapewnia, że powinny one zachowywać swoje normy liturgiczne i własny kodeks prawny

[...] chyba że ze względu na własny organiczny rozwój albo uwarunkowania czasowe mieli by wprowadzić zmiany. Kiedy jednak z różnych powodów od własnych zwyczajów odejdą, niech pilnie starają się wrócić do tradycji pra-ojców¹³.

Tutaj dokładnie i zrozumiale mówi się o zakazie mieszania obrządków, zarówno w przeszłości, jak i w przyszłości.

3. PRACE NAD NOWĄ KODYFIKACJĄ NORM DLA KATOLICKICH KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH

W celu stworzenia kodeksu prawa członkowie Papieskiej Komisji oraz Rady Konsultorów rozpoczęli pracę w ośmiu następujących grupach pod przewodnictwem Coetus Centralis: Coetus de Normis Generalibus, Coetus de Sacra Hierarchia, Coetus de Cleris et de Magisterio Ecclesiastico, Coetus de Monachis Alisque

¹⁰ OE 3.

¹¹ *Tamże* 5.

¹² UR 16.

¹³ OE 6.

Religiosis, Coetus de Laicis et de Bonis Temporalibus, Coetus de Matrimonio, Coetus de Delictis et Poenis, Coetus de Processibus. Istniała także grupa mieszana składająca się z członków papieskich komisji pracujących nad prawem fundamentalnym dla Kościoła łacińskiego i Kościoła wschodniego: Coetus de Lege Ecclesiae Fundamentali.

W skład Komisji dla rewizji prawa wschodniego weszło 6 kardynałów i 13 konsultorów należących do Kościoła łacińskiego. Ta Komisja trzy razy w roku publikowała „Nuntia”, gdzie zdawała sprawozdanie o wykonanych pracach i ukazywała problemy w pewnych zakresach, które należało rozstrzygnąć. Za bardzo ważną i potrzebną dla konstytucji Kościoła, a także od strony ekumenicznej, uważa się pracę Grupy o Świętej Hierarchii (Coetus de Sacra Hierarchia). Opracowywała ona kanony 159-256 *motu proprio Cleri sanctitati* z 2 czerwca 1957 r. Wcześniej zostały już opracowane kanony 216-314 o patriarchach, 315-339 o arcybiskupach i metropolitach oraz kanony 340-361 o synodach. Włączenie ósmej części z *Cleri sanctitati* jest logiczne i konieczne w związku z dziesiątą częścią soborowego dekretu *Orientalium ecclesiarum*, mówiącą o arcybiskupach większych, stojących na czele Kościołów *sui iuris*. Także normy o synodach należące do tej części zostały zachowane jak dotychczas, ponieważ trwały one niezmiennie od czasów poapostolskich¹⁴.

18 marca 1974 r. w swoim przemówieniu podczas inauguracji prac Papieskiej Komisji papież Paweł VI powiedział:

Szacunek i naśladowanie tradycji przodków koniecznie powinno trwać dalej [...]. Zapoznanie się z wschodnią tradycją w najmniejszy sposób nie przeszkadza, aby ta praca była otwarta i wprowadzała nowe tchnienie dla odnowienia życia chrześcijańskiego, jak tego życzy sobie i do tego zмага się Sobór Watykański II dla dobra całego Kościoła [...]. Najwyższym celem norm prawnych jest zbawienie dusz [...]. Więc w żaden sposób te normy nie mogą zostać nieczynne i niezmiennie [...]. Rzeczy, które są zużyte, niestabilne i zbędne powinny być usunięte, a na ich miejsce winny przyjść inne, nowe. Lecz wy powinniście zadbać, aby były one nie tylko nowe, ale i lepsze. W tym trzeba uważać, aby nie pominąć tradycji [...]. Nowe normy nie powinny wprowadzać się jak obce ciało¹⁵.

Papieska komisja, mająca opracować *Kodeks kanonów Kościołów wschodnich*, miała za zadanie usunąć wszystkie błędy i normy wprowadzone wcześniej, a które nie przyniosły żadnej korzyści dla Kościoła. W sprawie równości patriarchów i arcybiskupów większych Komisja prawidłowo zauważyła, że nie ma innej możliwości, jak tylko wprowadzić taką normę, która obejmie również innych zwierzchników autonomnych Kościołów partykularnych na Wschodzie. Wyływa to

¹⁴ Й. Мадаїй. *Другий Ватиканський Собор* s. 157.

¹⁵ „Nuntia” 1:1975 s. 5.

z równości i jednakowej godności wszystkich Kościołów *sui iuris*. Zrozumiały dla Komisji był ekumeniczny charakter przyszłego kodeksu, w którym znajdują się wyraźnie ukazane równe prawa dla zwierzchników Kościołów obrządków wschodnich, niemających również tytułu patriarchy. Nie oznacza to poniżenia tego tytułu, lecz podkreślenie, iż nie ma Kościołów pierwszej i drugiej kategorii.

Kościoły prawosławne dzielą się na autokefaliczne i autonomne. Prawodawca Kościołów katolickich wschodnich przybliżył drugi rodzaj i nazywa je Kościołami *sui iuris* – z własnym prawem. Autokefalia, jak i autonomia nie sprzeciwia się prymatowi papieża, lecz pominięcie autokefalii dla Kościołów wschodnich stanowi problem w pracach ekumenicznych dążących do przyłączenia Kościołów prawosławnych noszących status autokefalii. Taka autonomia Kościołów wschodnich ma też swoje niedopracowania w kodeksie. Widać to w przypadku, kiedy duszpasterze tych Kościołów chcą iść za swoimi wiernymi poza tereny z tradycją wschodnią¹⁶.

Dekret Stolicy Apostolskiej o katolickich Kościołach wschodnich w sposób wyraźny określa równość wszystkich Kościołów partykularnych i równoległe ich obrządki. Nakazuje również utworzenie parafii wszędzie tam, gdzie dobro wiernych tego wymaga. Nic nie jest bardziej wymowne, potrzebne i aktualne. Te umowy, jak i inne wprowadzone przez sobory powszechne zobowiązują Kościół do posłannictwa misyjnego na całym świecie. Nie są one jednak nowymi normami reformującymi Kościoły wschodnie, bowiem odpowiadają naturalnym sposobom zachowania:

[...] gdziekolwiek są wierni Kościoła *sui iuris*, tam musi być i pasterz prowadzący duszpasterstwo w sposób zrozumiały, naturalny i przybliżony do tradycji wiernych.

W sytuacji, kiedy pożytek wiernych wymaga utworzenia ordynariatu, egzarchatu lub eparchii Kościoła wschodniego dla wiernych przebywających na zachodzie można rozpatryć dwie możliwości: dla Kościoła wschodniego – eparchie utworzone na terytorium Kościoła łacińskiego na Zachodzie powinny kierować się swoim kodeksem praw odpowiadającym własnym tradycjom; dla Kościoła zachodniego – eparchie wschodnie na ich terenie powinny przestrzegać *Kodeksu prawa kanonicznego* (dla Kościoła łacińskiego) z tym, że z powodu praktykowania obrządku wschodniego powinny otrzymać niektóre zezwolenia odnoszące się do praktykowania własnego obrządku. Ten główny powód nieporozumień związanych ze stosowaniem prawa i podporządkowaniem hierarchii na terenach obcych dla danego obrządku w konsekwencji powoduje poczucie niezrozumienia, brak zaufania i obronę przed nowymi normami wydanymi przez Stolicę Apostolską dla Kościołów wschodnich¹⁷.

¹⁶ „Nuntia” 2:1976 s. 33

¹⁷ Ї. Мадаїй. Другий Ватиканський Собор s. 159-160.

4. UKAZANIE SIĘ KODEKSU KANONICZNEGO DLA KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH

Kiedy kodeks został opracowany i otrzymał aprobatę papieża, został skierowany do episkopatu katolickich Kościołów wschodnich, dykasterii Kurii Rzymskiej, uniwersytetów w Rzymie i do Unii Najwyższych Przełożonych Zakonnych. Oprócz tekstu kanonów każdy schemat zawierał wstęp z tłumaczeniem znaczących tematów i zmian. Po przejrzeniu schematów w świetle otrzymanych komentarzy, następnym etapem było ich ujednoczenie pod względem terminologii, ortografii, stylu językowego, interpunkcji, struktury i logiki. Pracował nad tym Zespół Koordynacyjny, który rozpoczął działanie w 1984 r. Do 1986 r. przygotował *Schema Codicis Iuris Canonici Orientalis*. 17 października 1986 r. schemat został przekazany członkom Zespołu Koordynacyjnego do zbadania, oceny i rewizji tekstu. Poprawiony został następnie przesłany członkom Komisji, którzy po wprowadzeniu swoich uwag, na drugim zebraniu plenarnym Komisji Rewizyjnej 3-14 listopada 1988 r. zatwierdzili wersję ostateczną, którą przygotowali do przedstawienia papieżowi¹⁸.

Gotowy schemat przyszłego kodeksu zaprezentowano papieżowi Janowi Pawłowi II 28 stycznia 1989 r.¹⁹ Po dokładnym przestudiowaniu całości projektu wraz z gronem ekspertów dokument uzyskał aprobatę papieską. Wcześniej, kiedy trwały prace nad rewizją prawa, stawiano pytanie, kto powinien dokonać promulgacji przyszłego kodeksu? W 1988 r. odpowiedź stała się jasna: ponieważ zawartość kodeksu jest wspólna dla wszystkich Kościołów wschodnich, akt promulgacji należy do najwyższej władzy Kościoła – biskupa Rzymu. Fakt promulgowania kodeksu przez papieża, a nie przez zwierzchnika Kościołów wschodnich sprawił, że nabrał on mocy obowiązującej we wszystkich Kościołach wschodnich oraz w tym samym czasie. Uroczystego ogłoszenia *Kodeksu kanonów Kościołów wschodnich* papież Jan Paweł II dokonał konstytucją apostolską *Sacri canones* 18 października 1990 r. *Kodeks* wszedł w życie 1 października 1991 r.²⁰

ZAKOŃCZENIE

Historia sprawiła, że jedyny Kościół Chrystusowy został z różnych powodów podzielony. Wielkim podziałem był rozłam w 1054 r. na Kościół zachodni i Kościół wschodni. Wiele trzeba było czasu, aby na nowo złączyć się pod przewodnictwem następcy Piotra i nadal nazywać się katolikami. Przez ten czas, kiedy każdy z Kościołów żył niezależnie od drugiego i stosował normy korzystne dla dobra wiernych

¹⁸ T. PŁOSKI. *Kodyfikacja prawa kanonicznego* s. 363-364.

¹⁹ „Nuntia” 31:1990 s. 37-45.

²⁰ T. PŁOSKI. *Kodyfikacja prawa kanonicznego* s. 364.

widzimy, że ani jeden z obecnych katolickich Kościołów nie odbiegł od swojej istoty, został wierny tradycjom i działał, na ile to możliwe, w kierunku zbawienia dusz.

Powstanie jednego kodeksu prawa dla wszystkich Kościołów katolickich obrządków wschodnich pokazuje, że pochodzimy od jednego źródła i potrafimy być wierni własnym tradycjom i jedynej prawdziwej wierze Chrystusowej. Kodeks jest niczym innym jak narzędziem miłości. Widać w nim poszanowanie tradycji, historii i autonomii we własnym zakresie. Broni on własnych tradycji, nie pozwalając na mieszanie się obrządków, ale też zezwala na przyjęcie tych praktyk innych Kościołów, które będą pomocą do zbawienia dusz i misyjnego posłannictwa Chrystusa.

Tak ważna praca, wykonana niedługo przed Wielkim Jubileuszem Roku 2000, budzi nadzieję w Kościołach siostrzanych, niebędących jeszcze w pełnej jedności z biskupem Rzymu. Pokazuje, że jedność nie oznacza jednakowości. Warto jest wzajemnie pomagać sobie, bowiem płyniemy w jednym kierunku, chociaż na różnych „statkach”.

REVISION OF CANON LAW FOR THE EASTERN CHURCHES AT THE SECOND VATICAN COUNCIL

Summary

The article presents the works of the Pontifical Commission on establishing the order and issuing a common code of church law for all Eastern Catholic Churches. It presents various legal problems of these Churches and various ways of standardizing of legal norms.

Thum. Jarosław Sempryk

Słowa kluczowe: Kościół Greckokatolicki, wschodnie Kościoły katolickie, prawo wschodnie, recepcja prawa wschodniego, Sobór Watykański II.

Keywords: Greek Catholic Church, the Eastern Churches, eastern law, reception of the eastern law, the Second Vatican Council.

BIBLIOGRAFIA

Барчук І., Специфіка джерел канонічного права Східної Християнської Церкви. В: Прикарпатський юридичний вісник. Ред. С. Ківалов. Івано Франківськ 2014 s. 7-16.

Kodeks kanonów Kościołów wschodnich. Lublin 2002.

Мадаїт Й., Другий Ватиканський Собор і Ревізія права для Східних Церков. Рим 1978.

Недунгант Д., Путівник по Східному Кодексу. Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков. Львів 2008.

PAWEŁ VI, *Dekret o Kościołach wschodnich katolickich Orientalium ecclesiarum* (21.11.1964).

PŁOSKI T., *Kodyfikacja prawa kanonicznego Katolickich Kościołów wschodnich*. „*Studia Warmińskie*” 39:2002 s. 347-370.

Сапеляк А., *Українська Церква на II Ватиканському Соборі*. Рим 1967.

SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Dekret o ekumenizmie Unitatis redintegratio* (21.11.1964).

SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium* (21.11.1964).